ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr.A420168322
Lietas arhīva Nr. AA43-0600-23/10
ECLI:LV:ADAT:2023:1024.A420168322.7.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2023.gada 24.oktobrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Margarita Osmane,
tiesneši Māris Birzgalis un Anita Šteinberga

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par Rīgas valstspilsētas pašvaldības Rīgas pilsētas izpilddirektora 2022.gada 21.februāra lēmuma Nr.RD-22-46-ap „Par apstrīdēto lēmumu" atzīšanu par prettiesisku, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 19.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas domes Administratīvās inspekcijas (turpmāk – inspekcija) Uzraudzības nodaļas galvenā inspektore 2022.gada 18.janvārī apsekoja pieteicējai piederošo nekustamo īpašums /adrese/, /kadastra numurs/(turpmāk – nekustamais īpašums), un konstatēja, ka nav nodrošināta nekustamajam īpašumam piegulošās teritorijas sakopšana – gājēju ietve nav attīrīta no sniega un ledus, nav veikta pretslīdes materiāla kaisīšana.

Ar inspekcijas 2022.gada 18.janvāra lēmumu Nr.RDAI-22-95-ls „Par pienākuma uzlikšanu" (turpmāk – sākotnējais lēmums) pieteicējai uzlikts pienākums līdz 2022.gada 18.janvāra plkst.18.00 lēmumā norādītajā teritorijā notīrīt sniegu, tādējādi labprātīgi novēršot konstatēto pārkāpumu. Tāpat sākotnējā lēmumā norādīts, ka gadījumā, ja pieteicēja nenodrošinās pienākuma labprātīgu izpildi noteiktajā termiņā, tas tiks izpildīts piespiedu kārtā, novēršot konstatēto pārkāpumu un ar izpildi saistītās izmaksas piedzenot no pieteicējas.

Nepiekrītot sākotnējam lēmumam, pieteicēja vērsās Rīgas valstspilsētas pašvaldībā (turpmāk – pašvaldība) ar apstrīdēšanas iesniegumu. Konstatējot, ka pieteicēja labprātīgi izpildījusi sākotnējā lēmumā uzlikto pienākumu, pašvaldība secināja, ka minētais lēmums zaudējis spēku un augstāka iestāde var izvērtēt tikai tā tiesiskumu. Attiecīgi ar pašvaldības Rīgas pilsētas izpilddirektora 2022.gada 21.februāra lēmumu Nr.RD-22-46-ap „Par apstrīdēto lēmumu" (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) sākotnējais lēmums atzīts par tiesisku. Pārsūdzētais lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[1.1] Sākotnējā lēmuma pieņemšanas brīdī pieteicējai bija normatīvajos aktos noteikts pienākums nodrošināt nekustamajam īpašumam piegulošās teritorijas attīrīšanu no sniega, ievērojot Rīgas domes 2015.gada 28.aprīļa saistošo noteikumu Nr.146 „Rīgas pilsētas teritorijas kopšanas un būvju uzturēšanas saistošie noteikumi" (turpmāk – saistošie noteikumi Nr.146) 4.2.3.apakšpunktā norādītās prasības.

[1.2] No sākotnējam lēmumam pievienotajām fotofiksācijām redzams, ka nekustamajam īpašumam piegulošajā teritorijā gājēju ietve nebija attīrīta no sniega un ledus, nebija veikta pretslīdes materiāla kaisīšana. Tādējādi atzīstams, ka pieteicēja nav izpildījusi tai noteikto pienākumu.

[1.3] Sākotnējā lēmumā norādītais termiņš atbilst saistošo noteikumu Nr.146 4.2.3.apakšpunktā paredzētā pienākuma izpildes mērķim, proti, nodrošināt sabiedrisko kārtību un iedzīvotāju drošu (bez veselības riskiem) pārvietošanos.

[1.4] Nav pamatots pieteicējas iebildums par to, ka privātpersonām nav jāpilda pienākumi attiecībā uz pašvaldības valdījumā esošām ietvēm. No Satversmes tiesas atziņām izriet, ka pienākums kopt un tīrīt īpašumam piegulošo teritoriju gulstas uz ikvienu īpašnieku neatkarīgi no viņam piederošā nekustamā īpašuma veida.

[1.5] Vērā ņemams, ka saistošo noteikumu Nr.146 10.punkts paredz pašvaldībai nodrošināt tās valdījumā, publiskā lietošanā esošo pagalmu un piebraucamo ceļu labiekārtošanu un remontu, piegulošo teritoriju kopšanu pie tiem nekustamajiem īpašumiem, kuru īpašnieki saskaņā ar šiem noteikumiem pilnībā vai daļēji atbrīvoti no attiecīgiem pienākumiem, kā arī nodrošināt pretslīdes kaisāmā materiāla izsniegšanu 50 kg apjomā bez samaksas katram šo noteikumu 3.punktā noteiktajam subjektam, kurš kopj piegulošo teritoriju, ja tajā atrodas gājēju ietves ar cieto segumu.

[2] Nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam, pieteicēja vērsās ar pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Pārsūdzētais lēmums pieņemts, nesagaidot pārsūdzības termiņa beigas un neizvērtējot pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumā minētos argumentus. Apstrīdēšanas iesniegumam tika pievienoti pierādījumi, kas apliecināja pieteicējas darbnespēju no 2022.gada 18.janvāra un pieteicējai noteiktās diagnozes.

[2.2] Rīgas domei nav tiesību deleģēt pieteicējai bez darba samaksas veikt pienākumus, kas saistīti ar sabiedriskās kārtības uzturēšanu. Par šādu valsts funkciju nodrošināšanu ir atbildīgi tādi dienesti kā Valsts policija, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests, Valsts robežsardze, Nacionālie bruņotie spēki u.c.

[2.3] Iespēju robežās pieteicēja ir kopusi un kopj gan pašvaldības valdījumā esošo ietvi, gan visu piegulošo teritoriju (pļaujot zāli, grābjot lapas). Gan savas veselības stāvokļa dēļ, gan algotā darba un apgādībā esošā nepilngadīgā bērna dēļ pieteicēja nevar ziemas laikā katru dienu bez brīvdienām veikt saistošajos noteikumos Nr.146 paredzētos pienākumus.

Turklāt nekustamais īpašums ir bez apbūves, pieteicēja tajā nedzīvo, pieteicējas darba vieta arī nav blakus tai piederošajam zemes gabalam. Pieteicējas materiālais stāvoklis nedod iespēju algot darbiniekus uzliktā pienākuma veikšanai, jo ziemas periodā, kad sniegs, darbu apjoms ir pielīdzināms pilnas slodzes algotam darbam.

[2.4] Īpašniekiem netiek sniegts pietiekošs atbalsts piegulošo teritoriju kopšanā un tīrīšanā. Pašvaldības nodrošinātie 50 kg kaisāmā materiāla gadā nenovērš situāciju, kas uzliek par pienākumu attīrīt ietves no sniega laikā, kad pieteicējai jāstrādā savā darba vietā. Turklāt materiāls tiek izsniegts, pašām personām tam atbraucot pakaļ (pieteicējai nav personīgā transportlīdzekļa). Materiāls tiek safasēts smagos maisos. Pieteicēja kā sieviete to nemaz nevarētu pati savākt arī tad, ja tai nebūtu veselības problēmu.

[2.5] Sākotnējo lēmumu pieteicēja saņēma elektroniskajā pastā 2022.gada 18.janvārī plkst.13.42, attiecīgi tā izpildei tika atvēlētas 4 stundas un 18 minūtes. Konstatēto pārkāpumu novēršana norādītajā termiņā ir faktiski neiespējama, jo zemes gabals ir bez apbūves, pieteicēja tur nav deklarēta un nedzīvo, tai ir darbs un bija arī ilgstoši izsniegta darbnespējas lapa. Šā pienākuma izpildi veica pieteicējas paziņa.

[2.6] Likums par autoceļiem nosaka, ka ietve ir autoceļa daļa. Rīgas domei nav pamata juridiski vai kā citādi atdalīt ietvi no autoceļa kompleksa un rūpes par sava īpašuma atrautu daļu deleģēt privātpersonai ar saistošajiem noteikumiem.

[2.7] Pieteicējai noteiktais strīdus pienākums pielīdzināms piespiedu darbam bez atlīdzības saņemšanas. Nodarināt cilvēkus, neslēdzot ar viņiem darba, uzņēmēja vai cita veida līgumus, ir pretrunā ar likumu, t.sk. tas nodara milzīgu ļaunumu sabiedrībai kopumā. Cilvēki tiek atstāti bez sociālajām garantijām, gūstot traumas vai hroniskas slimības, krītas viņu dzīves kvalitāte, viņi ieslīgst depresijā, valsts nesaņem nodokļus, zūd ticība sabiedrības pamatvērtībām, valsts tiesiskumam un taisnīgumam.

[2.8] Inspekcijai bija nepieciešams rīkoties Administratīvās atbildības likuma ietvaros, nevis Administratīvā procesa likuma kārtībā.

[2.9] Pieņemot sākotnējo un pārsūdzēto lēmumu, ir pārkāpts labas pārvaldības princips, kā arī privātpersonas tiesību ievērošanas princips. Tāpat saistošo noteikumu Nr.146 piemērošanas kārtībā attiecībā pret privātpersonu nav samērīguma, netiek ievērots vienlīdzības princips un ir novērojamas diskriminācijas pazīmes.

[3] Paskaidrojumos par pieteikumu pašvaldība to uzskata par nepamatotu un noraidāmu, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā norādītajiem argumentiem un papildus norādot turpmāk minēto.

[3.1] Pieteicēja iesniedza iestādē divus apstrīdēšanas iesniegumus. Proti, 2022.gada 24.janvāra iesniegumu par sākotnējo lēmumu, kurš apstrīdēšanas kārtībā tika izvērtēts un sākotnējais lēmums atzīts par tiesisku, kā arī 2022.gada 16.februāra iesniegumu, kuru pārbaudot tika konstatēts, ka tajā pēc būtības ir norādīti analoģiski apsvērumi un argumenti, kas vērsti uz sākotnējā lēmuma apstrīdēšanu. Tādēļ pieteicējai 2022.gada 10.martā tika nosūtīta atbildes vēstule „Par iesnieguma izskatīšanu" (reģistrēta ar Nr.RD-22-68-ap), kurā paskaidrots, ka ar pārsūdzēto lēmumu administratīvais process iestādē ir noslēdzies.

[3.2] Konkrētajā lietā netika ierosināts administratīvā pārkāpuma process, kura ietvaros būtu pienākums vērtēt pieteicējas vainu pārkāpuma izdarīšanā. Tika uzsākts administratīvais process ar mērķi panākt saistošajos noteikumos Nr.146 noteikto pienākumu izpildi attiecībā uz teritorijas kopšanu.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 19.decembra spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Saskaņā ar Valsts vienotajā datorizētajā zemesgrāmatā pieejamo informāciju pieteicējai pieder nekustamais īpašums, kas sastāv no zemesgabala, kura platība ir 600 m^2. Saskaņā ar Kadastra informācijas sistēmā pieejamo informāciju nekustamais īpašums robežojas ar pašvaldībai piekritīgu zemi ar kadastra numuru /kadastra numurs/, kurā atrodas /adrese/.

Lietā ir strīds, vai pieteicējai ir pienākums attīrīt no sniega ietvi, kas atrodas uz pašvaldībai piederoša nekustamā īpašuma.

[4.2] Lietā nav strīda, ka 2022.gada 18.janvārī plkst.9.02 veiktās apsekošanas brīdī saistošo noteikumu Nr.146 4.2.3.apakšpunktā noteiktais pienākums nebija izpildīts.

Pieteicēja uzskata, ka noteiktais pienākums nav samērīgs un norāda, ka viņai ne vienmēr ir iespējams veikt darbus, lai nodrošinātu nekustamajam īpašumam piegulošās teritorijas uzkopšanu. Pieteicēja norāda, ka noteiktais pienākums ierobežo viņas pamattiesības, un pēc būtības iebilst par saistošo noteikumu Nr.146 regulējumu.

[4.3] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 104.panta pirmo daļu, pārbaudot administratīvā akta vai faktiskās

rīcības tiesiskumu un noskaidrojot privātpersonas publiski tiesiskos pienākumus vai tiesības, tiesa šaubu gadījumā pārbauda, vai iestādes piemērotā vai administratīvajā tiesas procesā piemērojamā tiesību norma atbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

Minētā regulējuma mērķis ir nodrošināt gan tiesiskuma principa ievērošanu, gan pamattiesību ievērošanu un aizsardzību, paredzot, ka gadījumos, ja tiek konstatēts, ka attiecīgajā administratīvajā lietā piemērojamā tiesību norma neatbilst Satversmei, tiesai, apturot tiesvedību, jāvēršas Satversmes tiesā. Līdz ar to tiesai ir jāveic piemērojamo tiesību normu konstitucionalitātes pārbaude, ja par to ir radušās šaubas (*sk. Augstākās tiesas 2021.gada 22.marta lēmuma lietā Nr.SKA-245/2001 3.punktu*).

Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105.pantu ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.

Tiesa izskatāmajā lietā pārbaudīja, vai pieteicējai noteiktais pienākums atbilst Satversmes 105.pantam, jo noteiktais pienākums izriet no pieteicējas īpašumtiesībām.

Satversmes 105.pantā nostiprinātās tiesības uz īpašumu nav absolūtas. Satversmes 105.pants paredz gan īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot īpašuma izmantošanu (*sk. Satversmes tiesas 2015.gada 25.marta sprieduma lietā Nr.2014-11-013 15.punktu*).

Šāda pieeja nodrošina līdzsvaru starp personas interesēm īpašuma tiesību īstenošanā, no vienas puses, un valsts un sabiedrības interesēm un vajadzībām, no otras puses.

Satversmes 105.panta trešais teikums aizsargā personu īpašuma tiesības, nodrošinot, lai ierobežojumi netiktu noteikti neattaisnoti un patvaļīgi. Rēķinoties ar to, ka īpašuma tiesību ierobežojumi ir nepieciešami un nenovēršami, konstitucionālais likumdevējs ir gribējis panākt, lai ierobežojumi tiktu noteikti tiesiski nevainojamā un īpašnieka tiesības iespējami saudzējošā veidā. Normas adresāti ir ne vien īpašuma tiesību subjekti, bet arī likumdevējs un tās valsts institūcijas, kurām ir tiesības noteikt īpašuma tiesību ierobežojumus. Likumdevējs un citas valsts institūcijas nedrīkst pārkāpt Satversmes 105.panta trešajā teikumā piešķirtās īpašuma tiesību ierobežošanas pilnvaras (*Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 469.lpp.*).

Pārbaudot ierobežojuma attaisnojamību, tiesa sekoja Satversmes tiesas praksē attīstītajiem pamatprincipiem pamattiesību ierobežojuma izvērtēšanai, proti: 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu; 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis; 3) vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020.gada 12.februāra sprieduma lietā Nr.2019-05-01 18.punktu, 11.decembra sprieduma lietā Nr.2020-26-0106 12.punktu*).

[4.4] Pārbaudot, vai pieteicējai noteiktais pienākums noteikts saskaņā ar likumu, tiesa konstatēja turpmāk minēto.

Saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām" 43.panta pirmās daļas 5. un 6.punktu dome ir tiesīga izdot saistošos noteikumus par namu un to teritoriju un būvju uzturēšanu un par sanitārās tīrības uzturēšanu un īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas (gājēju ietves, izņemot sabiedriskā transporta pieturvietas, grāvji, caurtekas vai zālāji līdz brauktuves malai) kopšanu.

Pamatojoties uz minēto likumdevēja deleģējumu, pašvaldība izdevusi saistošos noteikumus Nr.146.

Saskaņā ar saistošo noteikumu Nr.146 3.1.apakšpunktu nekustamā īpašuma un tam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas – gājēju ietvju, izņemot sabiedriskā transporta pieturvietas, grāvju, caurteku vai zālienu līdz brauktuves malai (turpmāk – piegulošā teritorija) – kopšanu nodrošina nekustamā īpašuma īpašnieks vai faktiskais valdītājs.

Tādējādi tiesa secināja, ka pašvaldība noteikusi nekustamā īpašuma īpašniekam vai faktiskajam valdītājam pienākumu kopt gan paša īpašumu, gan īpašumam piegulošās teritorijas.

Saistošo noteikumu Nr.146 4.2.3.apakšpunkts detalizēti norāda, ko ietver saistošo noteikumu Nr.146 3.1.apašpunktā noteiktais pienākums. Proti, tas noteic, ka šo noteikumu 3.punktā minētās personas nodrošina īpašumam piegulošajā teritorijā esošo gājēju ietvju ar cieto segumu regulāru kopšanu – tīrības uzturēšanu, sniega un apledojuma laikā gājēju ietvju drošas lietošanas nodrošināšanu, veicot attīrīšanu no sniega vismaz 50 % platumā no kopējā gājēju ietves platuma, bet ne mazāk kā 1,5 m, un pretslīdes materiāla kaisīšanu, kā arī izkaisītā pretslīdes materiāla savākšanu, tiklīdz tas vairs nav nepieciešams; ziemas periodā kopšanas darbi pirmo reizi jānodrošina katru dienu līdz plkst.8.00 un, ja nepieciešams, periodiski – visas dienas garumā.

Tādējādi pašvaldība, īstenojot tai likuma „Par pašvaldībām" 15.panta 2.punktā uzlikto pienākumu gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību, tostarp nodrošinot pienācīgu visu pašvaldības administratīvajā teritorijā esošo piegulošo teritoriju kopšanu un tīrīšanu, ar saistošo noteikumu Nr.146 4.2.apakšpunktu ir uzlikusi pienākumu nekustamā īpašuma īpašniekam vai faktiskajam valdītājam sakopt tā īpašumam piegulošo teritoriju, kuras īpašnieks ir pašvaldība un kura atrodas publiskā lietošanā.

[4.5] Kā izriet no Satversmes tiesas atziņām 2014.gada 6.novembra sprieduma lietā Nr.2013-20-03 9.2.apakšpunktā, likumdevējs ar likuma „Par pašvaldībām" 43.panta pirmās daļas 5. un 6.punktu ir piešķīris pašvaldībām tiesības noteikt īpašniekiem pienākumus viņu īpašumam piegulošo teritoriju kopšanā un tīrīšanā. Līdz ar to pašvaldība bija tiesīga izdot saistošos noteikumus, kuros noteikta kārtība, kādā tīrāma un kopjama īpašumiem piegulošā teritorija.

Tā kā šobrīd likuma „Par pašvaldībām" 43.panta pirmās daļas 5. un 6.punkts nav grozīts un tas ir tādā pašā redakcijā, kādā to vērtēja Satversme tiesa minētajā spriedumā, secināms, ka Satversmes tiesas izdarītā atziņa ir attiecināma arī uz šobrīd spēkā esošajiem saistošajiem noteikumiem Nr.146.

[4.6] Apkopojot minēto, tiesa secināja, ka pieteicējai noteiktais pienākums pamatots ar likumu, proti, saistošie noteikumi Nr.146, ar kuru normām pamatots pārsūdzētais lēmums, izdoti atbilstoši deleģējumam.

[4.7] Pārbaudot, vai saistošo noteikumu Nr.146 regulējumam, kas attiecināts uz pieteicēju, ir leģitīms mērķis, tiesa secināja turpmāk minēto.

Kā norādījusi Satversmes tiesa 2014.gada 6.novembra spriedumā lietā Nr.2013-20-03, tieši īpašnieki ir tās personas, kuras var savlaicīgi konstatēt un novērtēt savam īpašumam piegulošās teritorijas kopšanas un tīrīšanas nepieciešamību. Satversmes tiesa, vērtējot noteikto pienākumu sakopt īpašumam piegulošo teritoriju, norādījusi, ka ietvertais regulējums nodrošina to, lai piegulošā teritorija tiktu sakopta ātri un efektīvi. Savukārt pašvaldībai, ievērojot tās administratīvās teritorijas lielumu un piesaistītos resursus, nebūtu iespējams tikpat efektīvi un kvalitatīvi apkopt nekustamajiem īpašumiem piegulošās teritorijas. Pat, ja pašvaldība varētu nodrošināt visu nekustamajiem īpašumiem piegulošo teritoriju kopšanu, nav pamata uzskatīt, ka ar šo līdzekli, proti, attiecīgā pienākuma izpildes atstāšanu pašvaldības ziņā, apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi varētu sasniegt efektīvāk (*sk. Satversmes tiesas 2014.gada 6.novembra sprieduma lietā Nr.2013-20-03 12.1.apakšpunktu*).

No minētā tiesa secināja, ka saistošo noteikumu Nr.146 3.1. un 4.2.3.apakšpunkta mērķis ir nodrošināt efektīvu un kvalitatīvu piegulošo teritoriju uzkopšanu. Tas uzskatāms par leģitīmu mērķi, jo pienācīga un laicīga piegulošā īpašuma sakopšana ziemā nodrošina ne vien sakoptu vidi, bet arī drošu pārējās sabiedrības daļas pārvietošanos pa ietvēm un trotuāriem.

[4.8] Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, tiesai ir jāpārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam (*sk. Satversmes tiesas 2007.gada 16.maija sprieduma lietā Nr.2006-42-01 11.punktu un 2015.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr.2015-03-01 25.punktu*).

Pieteicējai noteiktais pienākums ir vērsts uz to, ka tiek sasniegts leģitīmais mērķis, proti, pieteicējai ir pienākums veikt aktīvas darbības, kas nodrošina, lai piegulošā teritorija tiktu sakopta. Tiesa atzina, ka ar noteikto pienākumu var sasniegt leģitīmo mērķi.

Novērtējot, vai leģitīmo mērķi var sasniegt ar pieteicēju mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, tiesa secināja, ka leģitīmā mērķa sasniegšana ir saistīta ar pašvaldības budžeta iespējām, proti, pašvaldība var šo funkciju izpildīt, bet tam novirzot ievērojamus budžeta līdzekļus. Pat, ja pašvaldība nodrošinātu centralizētu piegulošo teritoriju uzkopšanu, nosakot pienākumu nekustamā īpašuma īpašniekiem to apmaksāt, šāda kārtība pieteicējas tiesības neierobežotu mazāk. Līdz ar to tiesa secināja, ka nepastāv citi līdzekļi, ar kuriem leģitīmo mērķi varētu sasniegt tikpat efektīvi.

Pašvaldībām, saistošajos noteikumos nosakot publiskā lietošanā esošo teritoriju kopšanas kārtību, jāizvērtē, kā nodrošināt samērīgumu starp personai uzlikto pienākumu un sasniedzamo mērķi – nodrošināt sakoptu pilsētvidi. Līdz ar to katrai pašvaldībai iespēju robežās būtu jāparedz īpaša kārtība attiecībā uz tādām personu grupām kā invalīdi, pensionāri, maznodrošinātas personas, nepilngadīgas personas utt. (*sk. Satversmes tiesas 2004.gada 21.maija sprieduma lietā Nr.2003-23-01 14.punktu*).

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa, interpretējot Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pantu (attiecas uz īpašumtiesību aizsardzību), ir noteikusi, ka valstij ir jānodrošina, lai ar īpašumtiesību ierobežojumu, kas nepieciešams sabiedrības interesēs, indivīdam netiktu uzlikts pārāk liels apgrūtinājums. Ierobežojumam jābūt samērīgam. Ierobežojums ir samērīgs, ja sabiedrības intereses nevar tikt ievērotas citādi, kā vien uzliekot attiecīgo pienākumu (*sal. D.J.Harris, M.O'Boyle C.Warbrick. Law of the European Convention on Human Rights, London: Butterworth, 1995, pp.535.-536.*).

Saistošo noteikumu Nr.146 V nodaļā „Atvieglojumi" pašvaldība ir noteikusi atvieglojumu piemērošanas iespējamību konkrētos gadījumos, nosakot personai pienākumu vērsties ar attiecīgu iesniegumu pašvaldībā.

Tiesa secināja, ka ierobežojums ir atbilstošs, proti, labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Saistošo noteikumu Nr.146 prasību izpilde ir vispārējs nekustamā īpašuma īpašnieka pienākums, kas vērsts uz leģitīmā mērķa sasniegšanu. Vienlaikus atsevišķa indivīda interesēm būtisks kaitējums nevar tikt nodarīts, jo pašvaldība saistošo noteikumu Nr.146 V nodaļā „Atvieglojumi" ir noteikusi atvieglojumu piemērošanas iespējamību konkrētos gadījumos, nosakot personai pienākumu vērsties ar attiecīgu iesniegumu pašvaldībā.

Izskatāmajā lietā no pieteicējas pieteikuma neizriet, ka viņa būtu vērsusies pašvaldībā ar iesniegumu par to, ka pastāv īpaši apstākļi, kāpēc pieteicēja nevar nodrošināt tās īpašumam piegulošās teritorijas sakopšanu, vai ar lūgumu noteikt atvieglojumus.

Tādējādi tiesa nesaskatīja attaisnojamus šķēršļus, kuru dēļ pieteicēja nevarēja sakopt tās īpašumam piegulošo teritoriju, kā arī nekonstatēja apstākļus, kas liecinātu, ka pieteicējai nodarītais tiesību aizskārums būtu būtiskāks par sabiedrības ieguvumu.

[4.9] Ņemot vērā minēto, tiesa secināja, ka saistošo noteikumu Nr.146 3.1. un 4.2.3.apakšpunktā paredzētais pienākums ir noteikts saskaņā ar likumu, tam ir leģitīms mērķis – nodrošināt efektīvu un kvalitatīvu piegulošo teritoriju uzkopšanu – un tas ir samērīgs, proti, noteiktie pienākumi ir piemēroti un nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai, kā arī šo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Līdz ar to tiesa nekonstatēja saistošo noteikumu Nr.146 3.1. un 4.2.3.apakšpunkta neatbilstību Satversmei.

[4.10] Pieteicēja norāda, ka tiesiskais regulējums viņai noteic pienākumu veikt piespiedu darbu.

Tiesības uz īpašumu piešķir personai ne tikai tiesības izmantot šo īpašumu, bet arī pienākumus. Īpašuma izmantošanai vienlaikus ir jākalpo arī sabiedrības labumam. Īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas uzkopšana uzskatāma nevis par piespiedu darbu, bet gan par pienākumu, ko uzliek īpašums (*sk. Satversmes tiesas 2004.gada 21.maija sprieduma lietā Nr.2003-23-0119.punktu*).

[4.11] Pieteicēja norāda, ka viņas veselības stāvoklis ir traucējis izpildīt ar pārsūdzēto lēmumu noteiktos pienākumus un ka viņas ienākumi nav tik lieli, lai varētu apmaksāt sakopšanas darbu veikšanu.

Tiesa atsaucās uz jau iepriekš konstatēto, ka īpašumtiesības, no vienas puses, paredz tiesības netraucēti lietot attiecīgo lietu, bet, no otras puses, īpašumtiesībām līdzi nāk arī pienākumi, šajā gadījumā uzkopt blakus teritoriju. Nekustamā īpašuma īpašniekam ir jārēķinās ar attiecīgo pienākumu un jānodrošina tā izpilde ar saviem spēkiem vai piesaistot citas personas.

Atbilstoši Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas datiem nekustamais īpašums un pieteicējas dzīvesvieta nav pieteicējas vienīgie nekustamie īpašumi. Acīmredzot pieteicēja nodrošina arī pārējo nekustamo īpašumu apsaimniekošanu neatkarīgi no veselības stāvokļa un finanšu iespējām. Līdz ar to arī attiecībā uz nekustamo īpašumu pieteicējai jāatrod piemērotākais un efektīvākais veids pienākumu izpildei, bet norādītie apsvērumi par veselības stāvokli un finanšu iespējām izskatāmajā lietā nav pamats atzīt pārsūdzēto lēmumu par prettiesisku.

[4.12] Pieteicēja norāda, ka pašvaldības sniegtais atbalsts piegulošo teritoriju sakopšanā nav pietiekams. Pieteicēja norāda, ka pašvaldība piešķir tikai pretslīdes materiālu, kuru pieteicējai ir apgrūtinoši saņemt.

Pašvaldībai ir pienākums sniegt atbalstu iedzīvotājiem, kuri objektīvu apstākļu dēļ nespēj pildīt tiem uzliktos pienākumus. Lietā nav konstatēti apstākļi, kuri būtu uzskatāmi par objektīvu šķērsli pienākuma izpildei. Tāpēc atbalsta apmērs pats par sevi nerada īpašuma tiesību nesamērīgu ierobežojumu, jo pašvaldībai ir pienākums sniegt palīdzību, ja tās sniegšanai ir objektīvs pamatojums, kas noteikts saistošo noteikumu Nr.146 V nodaļā „Atvieglojumi". Pārējos gadījumos nekustamo īpašumu īpašniekiem ir nodrošinātas vienlīdzīgas iespējas saņemt pašvaldības atbalstu, un pieteicēja var izvēlēties, vai izmantot piedāvātās iespējas.

[4.13] Pieteicēja norāda, ka sākotnējais lēmums neatbilda Administratīvā procesa likuma 67.panta prasībām, jo nebija saprotams, kāds statuss pieteicējai lietā piemērots.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 67.panta otrās daļas 2.punktu administratīvajā aktā, cita starpā norāda adresātu. Atbilstoši minētā likuma 27.panta pirmajai daļai adresāts ir privātpersona, attiecībā uz kuru izdots administratīvais akts vai veikta (tiks veikta) faktiskā rīcība.

Pārbaudot sākotnējo lēmumu, tiesa secināja, ka tajā ir norādīts, ka par tajā norādīto tiesību normu ievērošanu ir atbildīgs nekustamā īpašuma īpašnieks – pieteicēja. Līdz ar to tiesa noraidīja šo pieteicējas argumentu kā nepamatotu.

[4.14] Pieteicēja pieteikumā izteikusi iebildumus par sākotnējā lēmumā noteikto termiņu, kurā jāveic piegulošās teritorijas sakopšana.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 67.panta otrās daļas 8.punktam viena no rakstveidā izdota administratīvā akta sastāvdaļām ir adresātam uzliktais tiesiskais pienākums.

Sākotnējā lēmumā pieteicējai tiesiskais pienākums izpildīt saistošo noteikumu Nr.146 4.1.5.apakšunktā noteikto pienākumu noteikts līdz 2022.gada 18.janvāra plkst.18.00, tas ir, tajā pašā dienā, kad pieņemts sākotnējais lēmums.

Tiesa, vērtējot, vai šāda izpildes termiņa noteikšana ir samērīga, norādīja, ka, no vienas puses, pašvaldības noteiktais pienākuma izpildes termiņš ir īss, tādējādi pieteicējai, iespējams, radot zināmas grūtības tā izpildē, no otras puses, ņemama vērā pienākuma izpildes steidzamība, kas saistīta ar gājēju drošību, pārvietojoties pa slidenu ietvi. Tādējādi, savstarpēji izsverot pieteicējai uzliktā pienākuma izpildes steidzamību ar sabiedrības interesēm, priekšroka ir dodama gājēju drošībai. No lietas materiāliem izriet, ka pieteicēja noteikto pienākumu norādītajā termiņā ir izpildījusi, kas nozīmē, ka termiņa ievērošana bija iespējama.

Ņemot vērā minēto, tiesa pieteicējai noteiktā tiesiskā pienākuma izpildes termiņu atzina par samērīgu un atbilstošu lietas apstākļiem.

[4.15] Pieteicēja norāda, ka sākotnējā lēmumā nepamatoti iekļauta norāde par brīdinājuma apstrīdēšanas kārtību.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 67.panta devīto daļu administratīvajā aktā var iekļaut brīdinājumu par piespiedu izpildi, kas noformēts atbilstoši šā likuma 361.pantā minētajām prasībām.

Administratīvā procesa likuma 361.panta piektā daļa līdz 2017.gada 28.februārim paredzēja, ka brīdinājumu septiņu dienu laikā var apstrīdēt augstākā iestādē. Sākotnējā lēmuma izdošanas brīdī Administratīvā procesa likums vairs neparedzēja sūdzības iesniegšanu par brīdinājumu, tāpēc norāde par brīdinājuma apstrīdēšanas kārtību sākotnējā lēmumā ietverta nepamatoti.

[4.16] Pieteicēja norāda, ka kļūdainās apstrīdēšanas norādes dēļ saīsinātā termiņā iesniegusi apstrīdēšanas iesniegumu, kurā nav tikuši iekļauti visi argumenti.

No lietas materiāliem redzams, ka pieteicēja 2022.gada 24.janvārī iesniegusi apstrīdēšanas iesniegumu, kurā norādījusi, ka pārsūdz sākotnējā lēmuma 4.punktu, proti, punktu, kurā ietverts brīdinājums. Vienlaikus sūdzībā ietverti argumenti, kas attiecas nevis uz iespējamo piespiedu izpildi, bet gan uz sākotnējo lēmumu pēc būtības. Izskatot minēto iesniegumu, pieņemts pārsūdzētais lēmums. Pieteicēja 2022.gada 16.februārī iesniegusi apstrīdēšanas iesniegumu, kurā lūgts atcelt sākotnējo lēmumu. Uz to Rīgas pilsētas izpilddirektors 2022.gada 10.martā sniedzis atbildi, ka jau ir pieņemts pārsūdzētais lēmums un iesniegumā norādītie argumenti jau tikuši izvērtēti, izskatot 2022.gada 24.janvāra iesniegumu.

Novērtējot minētos apstākļus, tiesa secināja, ka sākotnējā lēmumā nepamatoti iekļautā norāde par brīdinājuma

apstrīdēšanas kārtību un termiņu ir novedusi pie tā, ka pieteicēja pēc būtības ir iesniegusi divus apstrīdēšanas iesniegumus. Turklāt 2022.gada 16.februāra iesniegums jau bija pašvaldības rīcībā pārsūdzētā lēmuma izdošanas brīdī, tātad tas varēja tikt izskatīts.

Kopumā norādes par brīdinājuma apstrīdēšanas kārtību un termiņu iekļaušana sākotnējā lēmumā un pieteicējas 2022.gada 16.februāra iesnieguma neizskatīšana ir vērtējams kā procesuāls pārkāpums.

Tas, vai minētais procesuālais pārkāpums pieteicējai ir radījis būtisku tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu, tiesas ieskatā, atkarīgs no konkrētajiem lietas apstākļiem. Izskatāmajā gadījumā augstāka iestāde ir pārskatījusi sākotnējo lēmumu un novērtējusi būtiskos faktiskos un tiesiskos apstākļus. Tātad nelabvēlīgās sekas, kas radās pieteicējai, bija divu atsevišķu iesniegumu sagatavošana un pirmā iesnieguma sagatavošana saīsinātā termiņā, bet tas nav atstājis sekas uz lietas izskatīšanas rezultātu. Tiesa pieteicējas 2022.gada 16.februāra iesniegumā neatrada tādus apstākļus vai argumentus, kuri būtu varējuši mainīt lietas iznākumu. Līdz ar to tiesa secināja, ka procesuālais pārkāpums attiecībā uz pieteicēju nav vērtējams kā būtisks.

[4.17] Pieteicēja norāda, ka iestāde varēja uzsākt administratīvā pārkāpuma lietvedību, nevis noteikt pienākumu administratīvās lietas ietvaros.

Tiesa piekrita iestādes pārstāvja tiesas sēdē paskaidrotajam, ka administratīvā pārkāpuma lieta nodrošinātu administratīvā soda piemērošanu, bet ne piegulošā nekustamā īpašuma sakopšanu. Tiesa piekrita secinājumam, ka šāda kārtība nodrošina mērķa sasniegšanu – attiecīgās teritorijas sakopšanu. Administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros tas netiktu nodrošināts.

[4.18] Pieteicēja norāda, ka administratīvajā procesā iestādē nav pienācīgi uzklausīta.

Administratīvā procesa likuma 62.panta pirmā daļa noteic iestādes pienākumu, lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, noskaidrot un izvērtēt adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus lietā.

Atbilstoši minētā panta otrajai daļai viedokļa un argumentu noskaidrošana nav nepieciešama, ja: 1) administratīvā akta izdošana ir steidzama un jebkura kavēšanās tieši apdraud valsts drošību, sabiedrisko kārtību, vidi, personas dzīvību, veselību vai mantu; 2) gadījums ir objektīvi mazsvarīgs; 3) no gadījuma būtības izriet, ka personas viedokļa noskaidrošana nav iespējama vai nav adekvāta.

Kaut arī, pieņemot sākotnējo lēmumu, pieteicējas viedoklis lietā nav noskaidrots, tas konkrētajā gadījumā, kad lietas faktiskie apstākļi administratīvā akta izdošanai ir skaidri, nav novedis pie nepareiza lietas rezultāta. Turklāt savu viedokli pieteicēja ir norādījusi apstrīdēšanas iesniegumā. Tādēļ pieteicējas viedoklis lietā iestādei ir zināms, un tāpēc, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, papildus noskaidrot to nav bijis nepieciešams. Attiecībā uz pieteicējas uzklausīšanu tiesa procesuālos pārkāpumus nekonstatēja.

[4.19] Pieteikumā izteikts lūgums vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu par lietā piemērojamo tiesību normu atbilstību Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam).

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 104.panta otro daļu, ja tiesa uzskata, ka tiesību norma neatbilst Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam), tā tiesvedību lietā aptur un nosūta motivētu pieteikumu Satversmes tiesai.

Izskatāmajā lietā tiesa nekonstatēja, ka piemērojamās tiesību normas neatbilstu Satversmei, tāpēc lūgumu par vēršanos Satversmes tiesā noraidīja.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 19.decembra spriedumu pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību, kas pamatota ar pieteikumā un turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa ir konstatējusi, ka nav pamatots iebildums, ka privātpersonām nav jāpilda pienākums attiecībā uz pašvaldības valdījumā esošajām ietvēm. Šāds tiesas secinājums ir aplams un neatbilst faktiskajiem apstākļiem. Pieteicēja norāda, ka neuzskata, ka likumi vai citas tiesību normas nav jāpilda, tomēr tiem ir jābūt samērīgiem un izpildāmiem.

Satversmes tiesa 2014.gada 6.novembra spriedumā lietā Nr.2013-20-3 un 2004.gada 21.maija spriedumā lietā Nr.2003-23-01 norādījusi, ka ir jābūt nekustamā īpašuma īpašnieka un pašvaldības līdzdalībai pašvaldībai piederošā nekustamā īpašuma (ietves) sakopšanā.

Pieteicējas gadījumā pašvaldības līdzdalība izpaužas kā vienreizēja pretslīdes materiāla saņemšana 50 kg apjomā, kas sadalīts divos maisos, 25 kg katrā. Šāda apjoma pretslīdes materiālu piešķiršana nav uzskatāma par adekvātu pašvaldības līdzdalību, pie nosacījuma, ka klimatiskie apstākļi atbilst ziemas apstākļiem, smilts 50 kg apjomā pietiek aptuveni nepilnam mēnesim.

[5.2] Rīgas pilsētas izpilddirektora pārstāvis norādīja, ka uzlikto pienākumu līdz 2022.gada 18.janvāra plkst.18.00 lēmumā norādītajā teritorijā notīrīt sniegu pieteicēja varējusi nepildīt, pieteicējas vietā uzlikto pienākumu būtu izpildījusi pašvaldība, pēc tam izsniedzot salīdzinoši nelielu rēķinu. Pārstāvis atzina, ka informācija par šādu kārtību pašvaldības mājaslapā nav bijusi pieejama. Ja šāda informācija nav pieejama, tad šādu pakalpojumu nevar uzskatīt par pašvaldības palīdzību.

[5.3] Tiesa spriedumā ir norādījusi, ka no pieteicējas pieteikuma neizriet, ka pieteicēja būtu vērsusies pašvaldībā ar iesniegumu par to, ka pastāv īpaši apstākļi, kāpēc pieteicējai nevar nodrošināt īpašuma pieguļošās teritorijas sakopšanu vai ar lūgumu noteikt atvieglojumus. Tiesas secinājums ir pretrunā ar saistošajiem noteikumiem, jo minēto noteikumu V nodaļa „Atvieglojumi" nemaz neparedz iespēju, ka pārejošas darbnespējas gadījumā iedzīvotāji var vērsties pašvaldībā pēc palīdzības piegulošās teritorijas kopšanā.

[5.4] Tiesa spriedumā nekorekti ir atsaukusies uz to, ka nekustamais īpašums un pieteicējas dzīvesvieta nav vienīgie

pieteicējai piederošie nekustamie īpašumi. Šādam tiesas secinājumam nav nekādas nozīmes izskatāmajā lietā, un tiesas aizrādījums pieteicējai ir aizskarošs.

[5.5] Pieteicēja lūdz vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu par lietā piemērojamo tiesību normu atbilstību Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam).

[6] Pašvaldība rakstveida paskaidrojumā par pieteicējas apelācijas sūdzību norāda, ka apelācijas sūdzību neatzīst un lūdz to noraidīt, atsaucoties uz lēmumā un pirmās instances tiesai sniegtajos paskaidrojumos minētajiem argumentiem.

Motīvu daļa

[7] Lietā pastāv strīds par to, vai pieteicējai ir pienākums nodrošināt nekustamajam īpašumam piegulošās teritorijas sakopšanu – gājēju ietves attīrīšanu no sniega un ledus.

[8] Rakstveida procesā pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi lietā esošos pierādījumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[9] Saskaņā ar saistošo noteikumu Nr.146 3.1.apakšpunktu nekustamā īpašuma un tam piegulošās teritorijas kopšanu nodrošina nekustamā īpašuma īpašnieks vai faktiskais valdītājs. Pienākums kopt piegulošo teritoriju atbilstoši saistošo noteikumu Nr.146 4.2.3.apakšpunktam ietver īpašumam piegulošajā teritorijā esošo gājēju ietvju ar cieto segumu regulāru kopšanu – tīrības uzturēšanu, sniega un apledojuma laikā gājēju ietvju drošas lietošanas nodrošināšanu, veicot attīrīšanu no sniega vismaz 50 % platumā no kopējā gājēju ietves platuma, bet ne mazāk kā 1,5 m, un pretslīdes materiāla kaisīšanu, kā arī izkaisītā pretslīdes materiāla savākšanu, tiklīdz tas vairs nav nepieciešams; ziemas periodā kopšanas darbi pirmo reizi jānodrošina katru dienu līdz plkst.8.00 un, ja nepieciešams, periodiski – visas dienas garumā.

[10] Izvērtējot pirmās instances tiesas sprieduma motivāciju, apgabaltiesa atzīst, ka tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos apstākļus un kopsakarā ar attiecīgo tiesisko regulējumu pamatoti noraidījusi pieteikumu. Tā kā tiesas sniegtā argumentācija spriedumā ir pareiza un pilnībā pietiekama, apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai, to neatkārtojot. Savukārt pieteicējas iebildumus, ka noteiktais pienākums nav samērīgs un nav izpildāms, apgabaltiesa noraida kā nepamatotus.

Papildus par pieteicējai noteiktā pienākuma atbilstību samērīguma principam, tostarp argumentiem, ka tiek pārkāpts piespiedu darba aizliegums un vienlīdzības princips, apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

[11] Piespiedu darba aizliegums, kas ietverts Satversmes 106.pantā, attiecas gan uz publisko tiesību, gan uz privāttiesību sfēru. Turklāt Satversme paredz vairākus izņēmuma gadījumus, kad darbs netiek uzskatīts par piespiedu darbu. Izņēmuma gadījumi, kaut arī noteikti visas sabiedrības labklājības un drošības interesēs, ir tikai ārkārtas pasākums. Attiecīgajiem darbiem ir publiski tiesisks raksturs, to veikšanu uzdod publisko tiesību subjekti, un par atteikšanos šos darbus veikt var iestāties administratīvā atbildība vai krimināatbildība (*sk. Satversmes tiesas 2004.gada 21.maija sprieduma lietā Nr.2003-23-01 9.punktu*). Piespiedu darbs ir jebkurš darbs vai pakalpojums, kuru veikt personu piespiež jebkura soda draudi, kuru pati persona nav piekritusi veikt un kurš ir netaisnīgs un cietsirdīgs (*sk. Satversmes tiesas 2003.gada 27.novembra sprieduma lietā Nr.2003-13- 0106 secinājumu daļas 1.2.punktu*).

Satversmes tiesa, sistēmiski interpretējot jēdzienu „piespiedu darbs" kopsakarā ar Satversmes 105.pantu, kas paredz ikviena tiesības uz īpašumu, ir atzinusi, ka īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas uzkopšana uzskatāma nevis par piespiedu darbu, bet gan par pienākumu, ko uzliek īpašums (*sk. Satversmes tiesas 2004.gada 21.maija sprieduma lietā Nr.2003-23-01 9.punktu*). Līdz ar to pieteicējas argumenti par pienākumu kopt īpašumam piegulošo teritoriju kā piespiedu darbu ir noraidāmi.

[12] Satversmes tiesa ir vērtējusi arī piegulošās teritorijas tīrīšanas un kopšanas pienākuma atbilstību Satversmes 105.pantā nostiprinātajām tiesībām uz īpašumu.

Atzīstot, ka šis pienākums īpašniekam ir apgrūtinājums, jo tā izpilde saistīta ar fiziska darba ieguldījumu, laika patēriņu, nepieciešamo tehnisko līdzekļu iegādi un finansiāliem izdevumiem, un konstatējot, ka tādējādi pienākums kopt un tīrīt nekustamajam īpašumam piegulošo teritoriju ierobežo Satversmes 105.pantā noteiktās tiesības uz īpašumu, Satversmes tiesa tomēr secināja, ka, pirmkārt, pašvaldība ir tiesīga noteikt īpašniekiem pienākumus viņu īpašumiem piegulošo teritoriju kopšanā un tīrīšanā un ka ar pašvaldību saistošajiem noteikumiem noteikts īpašuma tiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, otrkārt, šī pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir aizsargāt sabiedrības drošību un labklājību, treškārt, pienākumu regulējošās tiesību normas ir piemērotas leģitīmā mērķa sasniegšanai, ceturtkārt, nepastāv citi līdzekļi, ar kuriem pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi varētu sasniegt tādā pašā kvalitātē (*sk. Satversmes tiesas 2014.gada 6.novembra sprieduma lietā Nr.2013-20-03 8.3., 9.2., 9.3., 10.-12.punktu*).

Konstatējams arī, ka pašvaldība ir paredzējusi savas līdzdalības mehānismu, kas mazina īpašniekiem radīto apgrūtinājumu. Pirmkārt, atvieglojumus (atbrīvojumu no saistošo noteikumu Nr.146 4.2. un 4.5.apakšpunktā uzlikto pienākumu pildīšanas), palīdzības sniegšanu un vienošanās slēgšanu par sadarbību piegulošās teritorijas kopšanā noteiktām

personu grupām. Otrkārt, noteikusi apjoma ierobežojumus šā pienākuma izpildē (paredzēts noteikts kopjamās teritorijas platums no īpašuma robežas, pienākums attīrīt no sniega neattiecas uz veloceliņiem, sabiedriskā transporta pieturvietām). Turklāt ar 2022.gada 21.septembra grozījumiem saistošo noteikumu Nr.146 10.punkts papildināts ar 10.6.apakšpunktu, paredzot noteikt pašvaldībai papildu pienākumu pašvaldības ielām piegulošajās teritorijās esošajās ietvēs veikt centralizētu mehanizēto attīrīšanu no sniega un pretslīdes kaisāmā materiāla kaisīšanu, izkaisītā pretslīdes kaisāmā materiāla savākšanu, tādējādi mazinot iedzīvotājiem uzlikto slogu piegulošo teritoriju uzturēšanā. Treškārt, noteikusi pašvaldībai pildāmos pienākumus piegulošo teritoriju kopšanā, tostarp sagrābto un maisos salikto lapu centralizētu savākšanu, kaisāmā materiāla izsniegšanu, veloceliņu un pieturvietu sakopšanu, piegulošo teritoriju sakopšanu pie tiem nekustamajiem īpašumiem, kuru īpašnieki pilnībā vai daļēji ir atbrīvoti no šā pienākuma.

Satversmes tiesa arī vērtēja argumentus par, piemēram, nekustamā īpašuma nodokļa samaksu kā alternatīvu šā pienākuma izpildei, bet nepiekrita, ka pašvaldībai būtu jātīra un jākopj personas īpašumam piegulošā teritorija tāpēc vien, ka šī persona maksā nekustamā īpašuma nodokli (*sk. Satversmes tiesas 2014.gada 6.novembra sprieduma lietā Nr.2013-20-03 13.2.punktu*). Pieteicējas iebildumi nerada pamatu atkāpties no minētajām atziņām un nonākt pie kāda cita secinājuma.

[13] Satversmes tiesa ir analizējusi pienākumu kopt īpašumam piegulošo publiskā lietošanā esošo teritoriju arī no vienlīdzības principa aspekta, secinot, ka personas, kurām pieder nekustamais īpašums, neatkarīgi no tā formas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos un ka atšķirīga attieksme pret dažādu veidu īpašuma īpašniekiem nav konstatējama. Atšķiras tikai veids, kādā attiecīgais pienākums tiek pildīts. Līdz ar to nav saskatāma atšķirīga attieksme un tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpums (*sk. Satversmes tiesas 2004.gada 21.maija sprieduma lietā Nr.2003-23-01 12. un 13.punktu*). Vienlīdzības principa kontekstā nav pamata salīdzināt divas objektīvi atšķirīgas personu grupas – tās, kuru īpašumiem tieši blakus ir publiskā lietošanā esoša teritorija, un tās, kuru īpašumiem tieši blakus šādas teritorijas nav. Vienlīdzības principa kontekstā būtiski ir noskaidrot, vai un kuras personas vai personu grupas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, secīgi tālāk pārbaudot, vai ir konstatējama atšķirīga attieksme pret šīm personām vai to grupām un vai atšķirīgajai attieksmei, ja tāda pieļauta, ir objektīvs un saprātīgs pamats. Tomēr vienlīdzības princips nav attiecināms uz objektīvi atšķirīgām personu grupām.

[14] Pirmās instances tiesa ir izvērtējusi pieteicējas argumentus par veselības stāvokli, ienākumiem un pašvaldības sniegtā atbalsta apjomu, apgabaltiesa šim vērtējumam pievienojās. Tāpat tiesa ir izlēmusi pieteicējas lūgumu vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu par lietā piemērojamo tiesību normu atbilstību Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam). Šāds lūgums izteikts arī apelācijas sūdzībā, par kuru apgabaltiesa papildus paskaidro, ka administratīvajai tiesai ir pamats vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā tad, ja tā uzskata, ka iestādes piemērotā vai tiesas procesā piemērojamā tiesību norma neatbilst Satversmei vai starptautisko tiesību normai. Apgabaltiesa, ievērojot iepriekš sniegto argumentāciju šā sprieduma 11.-13.punktā, kā arī pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, norāda, ka tai nav šaubu par nekustamā īpašuma īpašniekam noteiktā pienākuma kopt īpašumam piegulošo teritoriju atbilstību Satversmei.

Par pieteicējas argumentiem, ka kaisāmais materiāls 50 kg apjomā ir nepietiekams, ka maisu smagums un privātās automašīnas trūkums neļauj viņai šādu palīdzību saņemt, apgabaltiesa norāda, ka izskatāmajā gadījumā pieteicēja nebija nodrošinājusi nekustamajam īpašumam piegulošās gājēju ietves attīrīšanu no sniega, līdz ar to ar sākotnējo lēmumu pieteicējai ir uzlikts pienākums līdz 2022.gada 18.janvāra plkst.18.00 notīrīt sniegu. Turklāt pieteicēja tikai vispārīgi norādījusi, ka gadījumā, ja klimatiskie apstākļi atbilst ziemas apstākļiem, smilts 50 kg apjomā pietiekot aptuveni mēnesim. No lietas materiāliem neizriet, ka pieteicēja jebkad būsu vērsusies pašvaldībā ar iesniegumu par kaisāmā materiāla nepietiekamību vai ar lūgumu palīdzēt organizēt šā materiāla piegādi konkrētajam nekustamajam īpašumam, un ka pašvaldība būtu atteikusi palīdzēt rast risinājumus pieteicējas iespējamajām objektīvajām grūtībām, piemēram, atteikusi pārdot kaisāmo materiālu virs noteiktā bezmaksas apjoma – 50 kg.

Argumentu par to, ka nekustamais īpašums nav vienīgais pieteicējas īpašums, pirmās instances tiesa ir norādījusi, vērtējot pieteicējas apsvērumus par veselības stāvokli un finanšu iespējām, līdz ar to tiesas norādi par nepieciešamību nodrošināt arī pārējo nekustamo īpašumu apsaimniekošanu pieteicēja nepamatoti uzskata par nekorektu, neētisku un aizskarošu.

[15] Ņemot vērā iepriekš konstatēto, apgabaltiesa atzīst, ka pārsūdzētais lēmums ir tiesisks un pieteicējai pamatoti uzlikts pienākums nodrošināt nekustamajam īpašumam piegulošās teritorijas sakopšanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Rīgas valstspilsētas pašvaldības Rīgas pilsētas izpilddirektora 2022.gada 21.februāra lēmuma Nr.RD-22-46-ap „Par apstrīdēto lēmumu" atzīšanu par prettiesisku.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas

dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente M.Osmane

Tiesneši M.Birzgalis

A.Šteinberga